

J
A
A
R
V
E
R
S
L
A
G

2001

**N
N
N
C**

natuur- en vogelwacht
CULEMBORG

JAARVERSLAG

2001

NATUUR- EN VOGELWACHT CULEMBORG

INDEX

pag. 3	- voorwoord van de voorzitter
pag. 4	- woord van de redactie
pag. 5	- knotwerkgroep
pag. 6	- vogelwerkgroep
pag. 10	- plantenwerkgroep
pag. 14	- werkgroep natuurfotografie
pag. 15	- insectenwerkgroep
pag. 18	- zoogdierenwerkgroep
pag. 19	- lezingen, excursies en kampen
pag. 21	- nestkastenwerkgroep
pag. 23	- werkgroep wintervoeding vogels

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER

Plannen genoeg

Het jaarverslag over 2001 ligt weer voor u. Ik heb soms wel eens het idee dat er niet meer zoveel gebeurt bij de NVWC, maar als je dan ziet wat er in een jaar aan activiteiten heeft plaatsgevonden dan blijkt dat idee absoluut onterecht. Excursies, of wandelingen zoals we het nu eufemistisch noemen, vele tellingen van vogels, planten, vlinders en libellen en een heerlijk kamp in het dal van de Dommel in Noord Brabant. De jeugd heeft weer regelmatige vrijdagavondbijeenkomsten gehad en 20 mensen hebben meegedaan aan een cursus libellenherkenning. Ook in 2001 zijn we weer bezig geweest met behoud en herstel van de natuur rond Culemborg. Nestkasten zijn gecontroleerd en schoongemaakt, knotwilgen van hun pruik ontdaan en gewonde vogels zijn goed opgevangen.

Het lijkt allemaal zo gewoon, zo niets bijzonders, maar we mogen er best trots op zijn dat al die zaken in Culemborg maar doordraaien. Uiteraard moeten we niet zelfvoldaan achterover gaan zitten, maar klagen is ook onterecht.

Ook in 2002 is er nog veel te doen. We zullen moeten proberen om de prachtig ontwikkelde uiterwaarden ook een natuurfunctie te laten krijgen. Nu is het vooral een recreatiegebied waarin de honden vrij spel hebben. Het groenbeheer in de stad is ook onderwerp van discussie en de NVWC zal moeten zorgen dat zoveel mogelijk Culemborgers de waarde inzien van natuur in de stad. Tegelijkertijd moeten we de gemeente zover zien te krijgen dat ze ook daadwerkelijk zorgen voor mooi natuurlijk groen. Als het beheer niet zorgvuldig gebeurt krijg je een slordig en rommelig groen. Zo'n soort groen zal automatisch leiden tot protesten vanuit de bevolking en uiteindelijk misschien wel tot een terugkeer naar het saaie kaalgeschoren gazon.

Genieten van de Regulieren en de Zump, mensen meenemen naar buiten toe en in de gaten houden hoe het gaat met planten en vogels staat ook voor 2002 weer op het programma. Een rode draad

door het onderzoek dit jaar zal de Baarsemwaard zijn. Vijf jaar geleden hebben bijna alle werkgroepen deze uiterwaard onderzocht. Toen was het nog grasland en maisakker. Inmiddels is het een natuurlijk ingericht terrein en we zijn benieuwd hoe de planten en dieren hierop reageren.

De vogelwerkgroep is bezig met het realiseren van een groots project, een oeverzwaluwenwand met 150-250 nestholten. Dit zal in 2002 veel energie vragen en we hopen in 2003 of 2004 de eerste zwaluwen feestelijk in hun nieuwe behuizing te kunnen verwelkomen.

Plannen genoeg. Hou de Hak-al en de losse convo's in de gaten, want er bruist nog van alles in de NVWC. Raadpleeg ook regelmatig onze website, want voor het eerst in jaren wordt deze zeer actueel gehouden. Hier kunt u altijd terecht om meer te weten te komen over activiteiten of als u benieuwd bent naar de leuke waarnemingen in de omgeving. Als u zelf nieuwtjes heeft of interessante bijdragen voor de website, dan stuurt u die naar info@NVWC.nl

Kars Veling,
e-mail: karsveling@planet.nl

WOORD VAN DE REDACTIE

U heeft op dit moment het jaarverslag over het jaar 2001 in handen. In tegenstelling tot andere jaren is dit verslag niet alleen verkrijgbaar bij de jaarvergadering en op aanvraag. Er is op de vorige ledenvergadering besloten tot een verspreiding onder alle leden. Dit biedt voor iedereen de mogelijkheid om weer eens een totaaloverzicht te krijgen van alles wat door onze vereniging georganiseerd wordt. En misschien dat u door het lezen van het jaaroverzicht enthousiast gemaakt wordt om ook eens aan een andere activiteit mee te doen. In ieder geval is het interessant om eens een kijkje achter de schermen te nemen van alle werkgroepen.

Weet u bijvoorbeeld wat de highlights zijn van de plantenwaarnemingen rond Culemborg in het afgelopen seizoen? En die libellencursus, waarover u nog twijfelde om u aan te melden, hoe is dat verlopen? En komt er misschien nog een nieuwe kans in het komende seizoen? Moet je eigenlijk goed kunnen fotograferen om je aan te sluiten bij de fotowerkgroep? En wanneer u zin heeft om op zaterdag de handen eens uit de mouwen te steken, is de knotploeg of de nestkastenwerkgroep dan iets voor u? Allemaal vragen waar dit jaarverslag een antwoord op kan geven. De moeite waard om dus onder alle leden te verspreiden, denken wij zo.

In het afgelopen jaar bent u uiteraard van een aantal activiteiten ook op de hoogte gehouden door de convo's en de Hak-als. Er verschenen vier Hak-als. Op de planning stonden vijf nummers, maar zo rond de zomer wordt er vaak minder copy aangeleverd. Dit heeft ongetwijfeld te maken met het feit, dat onze leden dan graag naar buiten gaan en minder graag achter de computer zitten om de ervaringen op te schrijven. Wel heeft de redactie van de Hak-al geprobeerd om regelmatig ook mensen te benaderen om een stukje aan te leveren. Zo worden regelmatig werkgroepcoördinatoren en excursieleiders benaderd met de vraag om vooral ook aan de Hak-al te denken. Deze wat actievere manier van copy verzamelen willen we ook het komend jaar handhaven.

Verder willen we ook het komende jaar gebruiken om eens bij leden te peilen hoe er over het clubblad gedacht wordt. Misschien leven er wel ideeën voor verbetering van de bestaande structuur, of zelfs ideeën voor nieuwe rubrieken. Laat het ons gerust weten. Ook in een

maandelijkse vergadering van 2002 zal het clubblad worden besproken.

Tot slot delen wij u mee, dat een trouwe kracht onze gelederen gaat verlaten. Dit jaarverslag is de laatste publicatie waaraan Breun heeft meegewerkt. Al vanaf het begin van onze vereniging heeft Breun een grote bijdrage geleverd aan alles wat er verschenen is op papier. Beginnend bij de eerste stenciltjes tot de laatste tijd, waarin praktisch alle copy per e-mail wordt aangeleverd. En niet te vergeten de vele ritjes naar de drukker. Breun, heel erg bedankt voor je jarenlange inzet. Gelukkig hebben zich al enkele leden aangemeld die willen meedenken dan wel meewerken aan de volgende Hak-als. Zo hebben we er als redactie vertrouwen in dat ondanks het wegvallen van onze drijvende kracht er toch weer mogelijkheden gevonden worden om u op de hoogte te houden van alle activiteiten binnen onze club.

**De redactie,
Ellen Geleedst
Breun Jansen
Harry van de Warenburg**

KNOTWERK GROEP

Het seizoen 2000/2001 begon vol goede voornemens maar verliep niet geheel volgens plan daar de weersomstandigheden niet erg meewerkten.

Slechts op twee locaties kon de klus worden geklaard.

De knotploeg had een tweetal zaterdagen nodig om de rij knotwilgen in de uiterwaarden aan het eind van de Weidsteeg te snoeien (eigenaar familie van Leeuwen van de kaasboerderij).. Een flinke klus maar met een fraai resultaat nadat de bomen in het voorjaar weer uitliepen.

Het resthout werd met medewerking van de gemeente Culemborg versnipperd tezamen met het hout van de laatste knotlocatie bij de familie van Malssen aan de Weidsteeg/Lekdijk.

Deze locatie is inmiddels een vaste stek van de knotwerkgroep waar vrijwel elke vijf jaar wordt gesnoeid.

Naast de eigen vrijwilligers kregen wij deze zaterdag ondersteuning van leden van de "Ronde Tafel" en een ploeg ambtenaren van de afdeling Welzijn/onderwijs/sport van de gemeente Culemborg.

Twee zaterdagen moesten helaas vanwege regen, sneeuwval en onbegaanbare wegen worden afgelast.

Bedoeling was om juist op deze dagen in de eendenkooi aan de Prijsseweg aan het werk te gaan ter ondersteuning van de vrijwillige beheerder die de kooi in stand wil houden.

In het programma voor het seizoen 2001/2002 zal de eendenkooi wederom worden opgenomen.

Van de Stichting Landschapsbeheer Gelderland wordt per geknotte boom een subsidie van f 5,-- ontvangen.

De gemeente Culemborg was bereid dit bedrag te verdubbelen dus onze penningmeester heeft in totaal over 26 geknotte bomen een bedrag van f 260,-- mogen ontvangen.

Uit dit ontvangen bedrag is het mogelijk de kosten te dekken voor gereedschap, onderhoud, koffie e.d.

Tot slot een oproep aan alle lezers om ook eens een keer te komen snoeien! De opkomst van vrijwilligers en de omvang van de groep staat onder druk. Het is gezond werk, gezellig en belangrijk om een stuk cultuurlandschap te behouden. Kom dus eens kijken en meewerken.

Harry van de Warenburg - tel. 0345 - 514358

e-mail: h.j.m.van.de.warenburg@freeler.nl

Wim Smits - tel. 0345 - 501671

VOGELWERKGROEP

Inleiding

In 2001 heeft de vogelwerkgroep zijn actieve opstelling van de afgelopen jaren voortgezet. Door de Mond- en KlauwZeer-crisis konden twee inventarisaties geen of maar gedeeltelijk doorgang vinden. In één geval had dat wettelijk gezien wel gemogen. We vonden het echter onze maatschappelijke verantwoordelijkheid als natuurvereniging om niet in de buurt van boerderijen aan de slag te gaan.

2001 was ook een jaar van personele vernieuwing: twee geroutineerde vaste krachten (Marjan en Gerben) vertrokken. Met Gerben raakte de vogelwerkgroep ook nog een actieve en stimulerende coördinator kwijt. Een nieuwe coördinator was niet voorhanden, zodat ik als 'ad interim' de meest essentiële taken overgenomen heb.

Gelukkig kregen we ook weer aanwas in de vorm van twee 'verse' werkgroepleden, die openstaan voor alle kennis en ervaring die hen wordt aangereikt. Het aantal actieve vogelwerkgroepleden bedraagt 12; het aantal agendaleden is 5.

Inventarisaties en tellingen

Vanwege de MKZ-crisis vervielen:

- Broedvogelmonitoring Baarsewaard (wel uitgevoerd vanaf de winterdijk voor grote vogelsoorten).
- Broedvogelmonitoring Goilberdingenwaard

Roofvogeltelling d.d. 27-1-2001

o.l.v. Paul van Veen

De tellers van dit jaar zagen ook dit jaar weer meer dan 100 buizerds. Het was slecht, regenachtig weer. Weinig vogels zaten 'breeduit' of vlogen. De hypothese, dat naast onze broedvogels vooral jonge beesten uit noordelijker streken in ons werkgebied overwinteren, kon daarom niet worden gecontroleerd.

Het aantal waargenomen sperwers was bovengemiddeld (7 à 8). Het aantal torenvalken lag rond het langjarig gemiddelde (14-19).

Meeuentelling d.d. 13-1-2001

o.l.v. Theo Boudewijn

Meeuwen slapen op open water. De plas in de Redichemse waard is een 'populaire' slaappleats, waar tienduizenden meeuwen 's winters kunnen overnachten. Op vier plaatsen staat tijdens de telling een waarnemersduo opgesteld, dat alle binnenkomende meeuwen in een omschreven sector noteert. Helaas voor de tellers besloten de meeuwen een kwartier voor einde telling

(zonsondergang) door te vliegen naar de plas in de Steenwaard. De geserveerde 'snert' en biermaaltijd na afloop maakten het toch tot een groot succes.

Les voor volgend jaar is dat de aanpak gewijzigd moet worden: één telgroep in de Redichemse Waard en één in de Steenwaard.

Maandelijks watervogeltelling o.l.v. Theo Boudewijn en Saskia Janssen

Landelijk worden alle zoete rijkswateren maandelijks elk 2e weekend van september tot en met april geteld. De vogelwerkgroep telt de Lek aan beide oevers; van de Culemborgse spoorburg tot aan de kruising het Amsterdam-Rijnkanaal. Zij zagen de Slechtvalk daar verschillende malen.

Steenuilinventarisatie o.l.v. Theo Boudewijn

De directe omgeving van de Lekdijk tussen fort Everdingen en Ravenswaaij is één van de beste steenuilgebieden van Nederland. In 1998 stelden de tellers 29 territoria vast op dit traject van 12 km. De aantallen lopen helaas terug. In 2001 werden slechts 18 paren vastgesteld. De steenuilstand gaat mogelijk achteruit door (een combinatie van):

- andere vegetatiestructuur (door de dijkverzwaring / natuurontwikkeling);
- minder jaagplekken in de nabijheid van de dijk (knotwilgen geroid, palen verwijderd);

- minder broedgelegenheid (gerooide oude knotwilgen);
- slecht muizenjaar.

De vogelwerkgroep heeft in de afgelopen jaren door het plaatsen van nestkasten en verstrekken van informatie aan omwonenden geprobeerd de teruggang te stoppen. Theo Boudewijn c.s. plaatsten 6 nestkasten, waarvan er in 2001 géén was bezet. De vogelwerkgroep laat zich door deze tussenstand niet ontmoedigen en gaat in 2002 door met haar soortbeleid.

Huiszwaluwtelling o.l.v. Arjan Brenkman

Een opmerkelijk goed broedresultaat: circa 50 paren kwamen tot broeden. Eén huis aan de Veerweg telde maar liefst 16 nesten onder de brede dakrand.

Volgens de tellers valt de lokale toename goed te verklaren. Door de natuurontwikkeling is er weer goede klei in de directe omgeving (Baarsemwaard) voor Huiszwaluwen ter beschikking gekomen.

Ook in de Schoólhof West kwamen Huiszwaluwen tot broeden. Door voorlichting kon voorkomen worden dat de nesten werden verwijderd tijdens het broedseizoen. In het vroege voorjaar van 2002 zullen daar kunstnesten worden geplaatst. Zo wordt geprobeerd de zwaluwen te verleiden op een minder overlast veroorzakende plaats te gaan broeden.

Oeverzwaluwtelling o.l.v. Joost Rink

Dit jaar was één kolonie bezet, de zandput aan de Beusichemse Broeksteeg. Ook dit jaar had de eigenaar van de put, de heer Hussen, een mooie oeverzwaluwwand gecreëerd. In het totaal kwamen 143 paartjes tot broeden. Op andere plaatsen binnen het werkgebied werd niet gebroed. Vorig jaar was dit anders. Op verschillende plaatsen in het werkgebied werden toen broedpogingen gedaan; zelfs in het talud van de te verzwaren Lekdijk.

Trektellen o.l.v. Paul van Veen, Arjan Brenkman en Louis van Oort

Van half augustus tot en met november stonden de tellers weer elke zaterdagochtend 2,5 uur lang op de krib in de Culemborgse uiterwaarden. Het aantal waarnemers per ochtend lag hoger dan afgelopen jaren. Liefst 81 soorten vogels trokken

langs. Het IJsvogeltje en een Havik hielden de tellers vrijwel elke telling ter plaatse 'gezelschap'. Uitschieters dit jaar waren onder meer de waarnemingen van Appelvink, Slechtvalk, Frater en Zwarte mezen.

Broedvogelinventarisatie Zump

o.l.v. Jandirk en Saskia

Deze telling maakt deel uit van de monitoringnetwerk van SOVON¹. Dit jaar werd een Sperwerbroedgeval vastgesteld. Helaas viel één van de twee jongen aan een hond ten prooi.

Stadsvogels door Annette

In overleg met SOVON is dit jaar in Culemborg de telling 2,5 uur na zonsopgang uitgevoerd in de wijken Voorkoop en de Hond. Normaal worden alleen zonsopgangbezoeken gebracht. Komend jaar wordt een combinatie van beide soorten tellingen uitgevoerd. Met SOVON wordt bekeken of de resultaten van beide teltijdstippen significant met elkaar overeenkomen. Wanneer dat het geval is, betekent het dat het landelijke uitvoeringsprotocol mogelijk wordt aangepast.

SOVON-broedvogelinventarisatie

Afgelopen twee jaar zijn alle 'atlasblokken' in het eigen werkgebied op broedvogels geïnventariseerd. Op verzoek van SOVON onderzochten Louis, Jandirk, Kars en Annette in 2001 twee atlasblokken (5 x 5 km) nabij Tiel.

P.T.T. Regulieren (Kars) en Lekdijk (Annette)

Tijdens deze SOVON-telling worden in december op geteld (soort en aantal). Hierdoor wordt een steekproef waardevolle gegevens oplevert over het overwinteren toename van het aantal overwinterende meerkoeten en natuurontwikkeling?

Kolonievogels Blauwe Reiger

Na de bladval zijn de bekende drie locaties bezocht:

- Diefdijk (de Waai);
- Mariënwaard;
- Dijk einde Lange Dreef.

Excursies

¹ SOVON: Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland

Ganzenexcursie Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden d.d. 3 februari

Mede vanwege de weersomstandigheden kwam een klein aantal deelnemers opdagen. De 'doorzetters' zagen o.a. twee Roodhalsganzen en vele duizenden Brandganzen.

Korhoenderexcursie naar de Holterberg

Deze kwam vanwege de MKZ-crisis te vervallen.

Excursie Nieuwe Zuider Lingedijk d.d. 30 april o.l.v. Jandirk Buizer

Tijdens deze voorjaarsklassieker werden weer diverse eerste jaarnemingen werden gedaan.

Zangvogelexcursie Plantage d.d. 20 april 2001 o.l.v. Annette van Berkel

Ruim 30 deelnemers, waaronder 10 kinderen, meldden zich om de vogelzang te beluisteren. De hollenbroeders zoals Groene specht, Kauw, Spreeuw en Holenduif lieten zich mooi zien en horen. Ook Roodborst, Winterkoning, Zanglijster en Vink waren van de partij.

Excursie Zouwe d.d. 9 juni 2001

o.l.v. Paul van Veen

Twintig deelnemers meldden zich voor een vogelwandeling door dit aantrekkelijke gebied. De kenmerkende vogelsoorten zoals Purperreiger, Zwarte stern en diverse rietzangertjes konden worden bewonderd.

Opening uiterwaarden d.d. 21 juni 2001

Vogelwerkgroepleden hebben rondleidingen verzorgd tijdens de feestelijke 'opening' van de opnieuw ingerichte uiterwaarden. Mede door het matige weer trokken de wandelingen slechts enkele tientallen genodigden.

Uiterwaardenexcursie d.d. 22 september

o.l.v. Jandirk Buizer

Negen mensen kwamen op deze excursie af. Helaas leek het alsof de uiterwaarden waren leeggelopen. In vorige jaren konden grote aantallen vogels worden genoteerd. Nu waren de uiterwaarden bijna leeg. Toch was het een gezellige excursie.

Losse waarnemingen

Inventarisaties leveren gegevens op. De meeste inventarisaties sluiten aan bij landelijke projecten van SOVON. De eigen inventarisaties worden zelf digitaal opgeslagen. Daarnaast doen eigen leden, Culemborgers en 'mensen van buiten' waarnemingen in ons werkgebied. Deze waarnemingen worden opgeslagen op papier en in een computerbestand (excel). In 2001 zijn meer dan 1400 losse waarnemingen verwerkt. Dat is iets minder dan in 2000, maar nog steeds een veelvoud van de gebruikelijke 300 a 400 stuks van enkele jaren geleden.

Zorgvuldig beheren van papieren gegevens kost veel tijd. Een papieren archief heeft verder de beperkte toegankelijkheid als nadeel. Om de mogelijkheden van het computertijdperk optimaal te benutten wil de vogelwerkgroep het oude 'papieren' archief helemaal gaan digitaliseren (meer dan 8000 kaartjes). Door gesprekken met en hulp van professionele dbase-beheerders is in 2001 de opzet van het digitale archiefbestand verbeterd.

Na controle door de Commissie Dwaalgasten Culemborgse Avifauna (Stijn, Louis en Arjan) worden de Bijzondere Soortwaarnemingen (BSP) jaarlijks aan SOVON doorgegeven.

Echte 'spetters' onder de losse waarnemingen van NVWC-waarnemers waren dit jaar:

- ❑ Geoorde fuut (Annette van Berkel en Kars Veling) op 8 januari 2001 in de Goilberdingenwaard.
- ❑ Geoorde fuut (Wim, Elly en Jandirk Kievit, Joost Rink; Marjan Schutte en Gerben Mensink) op 6 en 9 april in de Redichemse waard.
- ❑ Zwarte ooievaar (Stijn Brand) op 10 mei boven de Regulieren.
- ❑ Dwergstern (Stijn Brand en Bruce Collé) op 25 juni in de Baarsemwaard: 1e waarneming ooit.
- ❑ Zwartkopmeeuw (Bruce Collé en Job de Boer) op 11 maart 2001 bij de Telpost.

Adviezen

1. Annette van Berkel heeft diverse instanties geadviseerd bij de vogelaarvriendelijke inrichting van de Steenwaard. Het betrof een vogeluitkijkpunt en parkeervoorzieningen voor een grotere verkeersveiligheid. Annette is ook in 'het Rivierenmagazine' geïnterviewd, onder andere over de uiterwaarden.
2. In 2001 zijn de eerste concrete stappen gezet voor het plaatsen van drie grote windmolens langs de N320 in het wegvak tussen Centraal Boekhuis en de stoplichten. Drie vogelwerkgroepleden hebben op verzoek van Ecologisch Adviesbureau Waardenburg actuele gegevens geleverd om het vogelaanvaringsrisico te kunnen analyseren. Ook leverden zij commentaar op de concepttekst van het rapport. Dit heeft tot aanpassingen in de tekst heeft geleid.
3. Verder is veel werk verzet aan de voorbereiding van een Huiszwaluwactie. Deze bedreigde zwaluwsoort doet het de laatste jaren steeds beter in Culemborg. Het aantal broedgevallen bij de Schoolhof West en in het Veerweggebied stijgt. Het broeden van Huiszwaluwen kan overlast veroorzaken. In 2002 willen we bewoners concrete adviezen te geven hoe de overlast tot een minimum kan worden beperkt. Door het ophangen van kunstnesten op nabijgelegen plaatsen zal worden geprobeerd de vogels te verleiden 'op te schuiven' naar plaatsen die minder overlast veroorzaken. Kortom, een actie waarin de drie doelen van de NVWC (inventariseren, beschermen en educatie) zijn

verenigd. De actie moet in maart 2002 zijn afgerond, wanneer de broedvogels weer arriveren.

4. Aan het eind van het jaar reageerde Annette alert toen zij via via vernam dat het OVB-terrein (viskwekerijen) in het Beesdse Veld verkocht zal gaan worden. Gelders Landschap, Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat zijn mogelijke gegadigden. Annette organiseerde met een snelle actie een overzichtslijst van alle NVWC-waarnemingen in en rond het OVB-terrein. De grote natuurwaarden van dit terrein (o.a. voor libellen en vogels) zijn zo nog eens extra voor het voetlicht gebracht.

5. In november is de afdeling Groen en Onderhoud van de gemeente tijdens de onderhoudswerkzaamheden in de Plantage geïnformeerd over vogel- en vleermuisvriendelijk(er) snoeien.

Communicatie

Jandirk vermeldt wekelijks op de webstek www.nvwc.nl de meest recente vogelwaarnemingen.

Verder sturen de vogelwerkgroepleden hun vogelwaarnemingen door aan de regionale digitale vogelnieuwsbrief 'waarden vol vogels'. In deze nieuwsbrief staan wekelijks de vogelwaarnemingen in het gebied tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en Dordrecht beschreven.

Jouke Altenburg
coördinator ad interim
0345 – 519847
e-mail: altpla5@freeler.nl

PLANTENWERK GROEP

Het afgelopen veldwerkseizoen zal niet direct als een topper de boeken ingaan. Het geplande onderzoek in de uiterwaarden kon slechts mondjesmaat uitgevoerd worden. Diverse excursies moesten noodgedwongen afgeblazen worden (MKZ). De belangstelling voor de excursies die wel doorgingen was nogal wisselend. Toch zijn er nog enkele verrassingen te melden. Hieronder volgt een kort overzicht van de activiteiten van het afgelopen jaar.

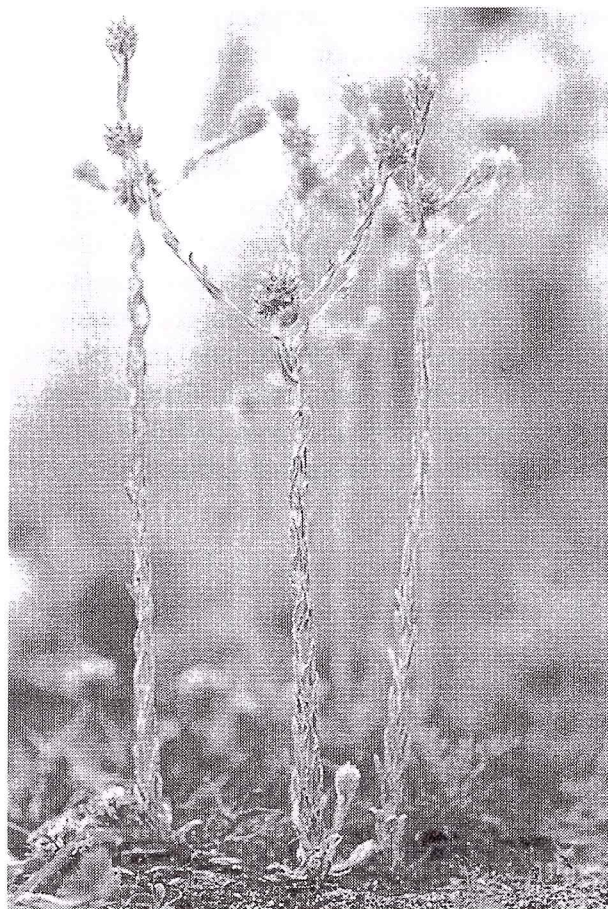
za 21 apr. De geplande dagexcursie naar **Thijssenhof** in Bloemendaal kon door gebrek aan belangstelling niet doorgaan. Naar het zich laat aanzien zullen we er voorlopig vanaf moeten zien om veraf gelegen excursiedoelen te selecteren.

ma 7 mei **Kerkhof**. De uiterwaarden waren nog steeds afgesloten. Daarom werd er uitgeweken naar het kerkhof om hier de vroege voorjaarsflora te inventariseren. We vonden o.a. veel **Vroegeling**, verwilderde **Seeuwklokjes**, **Maarts viooltje**, **Zacht vetkruid**, enkele **Ereprijs**-soorten en opmerkelijk veel **Zandraket** (je zou haast denken dat deze plant necrofiel is). Elders rond Culemborg komt deze plant maar weinig voor. Het oude joodse gedeelte van het kerkhof was rijk aan bladmossen en korstmossen.

ma 25 juni **Baarsemwaard**. Na de inventarisatie van '97 werd het nu wel eens tijd om de *nieuwe* (bulldozer)*natuur* te beproeven. Was hier vorig jaar al **Grote waternavel**, nieuw voor Culemborg, aangetroffen, al spoedig konden we weer een nieuwe soort voor Culemborg begroeten: **Duits viltkruid** (*Filago vulgaris*), Rode Lijst categorie 1 (met uitsterven bedreigd). Welaan, geen slecht begin! Er zijn echter ook elders in het rivierengebied nieuwe vondsten van dit onopvallende, kort (1 seizoen) levende plantje gedaan. Er bevonden zich op het recent afgegraven deel een 40-tal plantjes op enkele vierkante meters in gezelschap van o.a. **Aarbeiklaver**. De meeste exemplaren waren in volle bloei. Zeer waarschijnlijk heeft deze soort hier in 2000 ook al gestaan. Opmerkelijk is dat het **Duits viltkruid** tot nu toe in geen enkel opzicht een rivierplant genoemd kan worden. Het zaad zal dan waarschijnlijk ook niet uit de zaadbank (= in de ondergrond aanwezige kiemkrachtige zaden van soms grote ouderdom) afkomstig zijn maar moet van elders aangevoerd

zijn. We hopen over een en ander nog nader te kunnen berichten.

Boerenwormkruid bleek zich plaatselijk massaal uitgebreid te hebben. Ook **Bitterkruid** en **Sint-Janskruid** zijn nieuwelingen. Verder werden er twee vormen van de **Middelste teunisbloem** (*Oenothera biennis*) aangetroffen: de zuivere soort en een tussenvorm met de **Grote teunisbloem** (*O. erythrosepala*).

Duits viltkruid in de Baarsemwaard, 28 juni 2001, een nieuwe aanwinst voor de flora van Culemborg en nog wel 'n Rode Lijst-soort (foto: Wim Rubers)

za 30 juni 2001 **Amerongse Bovenpolder**. Wegens een mogelijk broedgeval van de Kwartelkoning waren de geplande graafwerkzaamheden in deze uiterwaard tijdelijk stopgezet. Hoewel *Crex crex* normaal zijn roep pas tegen de avond laat horen hadden we op deze zonnige ochtend geluk zodat deelnemers die niet bekend waren met de karakteristieke roep van het mannetje dit hiaat in hun ornithologische kennis konden opvullen. Landschappelijk is deze uiterwaard bijzonder gevarieerd. Er is een gemarkeerde wandeling uitgezet die bijzonder fraai is en waarbij deze variatie goed tot z'n recht komt.

Al spoedig vonden we de eerste lokale bijzonderheid: **Beemdkroon** (*Knautia arvensis*) een vrij zeldzame plant van kalkrijke en goed gedraineerde weilanden en dijkellingen. Helaas komt deze soort bij Culemborg niet voor. Eveneens bijzonder was een stukje zomerdijk met tientallen exemplaren van de zeldzame **Ruige leeuwentand** (*Leontodon hispidus*). Langs de rivier troffen we nog enkele planten van **Sofikruid** (*Descurainia sophia*) aan en op een zonnig stukje op de Bandijk vonden we **Muizenoor** en **Kleine leeuwentand**. Herhaling aanbevolen!

De Plantenwerkgroep bij het determineren van Sofikruid, Amerongse Bovenpolder 30 juni 2001 (foto: Wim Rubers)

ma 2 juli 2001 Vervolg Baarsemwaard en Goilberdingerwaard. In het meest westelijk gelegen deel van de **Baarsemwaard** bevinden zich na de graafwerkzaamheden enkele slibbige inhammen en dito oevers van ondiepe plasjes waar zich nu massaal **Slijkgroen** (*Limosella aquatica*) gevestigd heeft. Dit kleine plantje van de Helmkruidfamilie is een pionier van slikbodems en heeft bleekroze bloepjes die slechts enkele millimeters groot zijn. De rozetjes hebben hier gezelschap van o.a. **Roze waterereprijs**, **Valse voszegge**, **Smalle**

waterweegbree (*Alisma gramineum*) en **Beekpunge**. Tevergeefs zochten we naar het in dit milieu thuishorende **Bruin cypergras**.

Ook in de **Goilberdingerwaard** troffen we op de nieuwe strangoever honderden rozetjes aan van het **Slijkgroen**, terwijl in het water **Zittende zannichellia** (*Zannichellia palustris* ssp. *palustris*) en **Darmwier** (*Enteromorpha spec.*) groeide. Nieuw ook was de vondst van een andere slibbofiel: **Gele maskerbloem** (*Mimulus guttatus*), een zeldzame soort waarvan

bijvoorbeeld het voorkomen in de Biesbosch als wild beschouwd wordt maar die op veel andere plaatsen toch min of meer als een 'garden escape' wordt gezien.

Verder vonden we **Zeegroene ganzevoet**, **Wilde wouw** en **Aardbeiklaver**. Onze indruk was dat

het grasland hier door ondeskundig beheer sterk aan het verruigen is.

Wat betreft de opmars van de **Grote waternavel** (*Hydrocotyle ranunculoides*), JanDirk Buizer wees ons op enkele nieuwe groeiplaatsen. Tijdens libelleninventarisaties trof hij deze nieuwkomer aan o.a bij de **Ronde Haven** en bij de **Kasteeltuin**.

Amerongse Bovenpolder, 30 juni 2001. De gemarkeerde wandeling gaat via een houten brug over een oude rivierstrang. (foto: Wim Rubers)

Paddestoelenexcursies

za 6 okt. **Plantage Willem III**. Voor het eerst weer sinds lange tijd een paddestoelenexcursie in de directe omgeving van Culemborg en dat op een zonnige ochtend precies tijdens wat zou blijken te zijn de top van het paddestoelenseizoen. Een rijke oogst was het gevolg: 47 op naam gebrachte fungi waaronder vele die nieuw voor Culemborg zijn. We noemen slechts enkele opvallende soorten: **Witte kluijjeszwam** (*Helvella crispa*), **Fijngegordelde melkzwam** (*Lactarius insulsis*) en **Roze geelplaatrussula** (*Russula decipiens*). Op de greppelkant die de afscheiding met het kerkhof vormt groeide tientallen exemplaren van de naar

gas ruikende en fraai geel gekleurde **Narcisridderzwam** (*Tricholoma sulphureum*).

za 20 okt. **Landgoed Soelen** (Zoelense Bos). Ook hier weer een rijke oogst (50 spp.) dankzij het uitblijven van nachtvorst. Belangrijkste vondsten: **Gegordelde parasolzwam** (*Lepiota brunneoincarnata*, det. Wim R.), **Harslakzwam** (*Ganoderma resinaceum*), **Groene glibberzwam** (*Leotia lubrica*) talrijk!, **Werkhoutvuurzwam** (*Phellinus contiguus*, det. Albertine J.), **Gespleten franjezwam** (*Thelephora anthocephala*).

Narcisridderzwam (*Tricholoma sulphureum*) groeit plaatselijk talrijk in de Plantage. (foto: Wim Rubers)

di 23 okt. Het begint alweer een traditie te worden om in deze tijd *en petit comité* materiaal te verzamelen in de **Kaapse Bossen** voor de paddestoelenavond in de Ketelvink. Ook dit jaar werd daarbij weer een nieuwigheid gevonden: **Spieringtrechterzwam** (*Clitocybe phaeophthalma*). Het vorig jaar al gesignaleerde **Plooiwieswaaiertje** (*Plicaturopsis crispa*) werd ook nu weer gevonden.

wo 24 okt. Paddestoelenavond in De Ketelvink
Op deze avond zijn traditiegetrouw weer 2 tafels vol zwammen en paddestoelenboeken geshowd. Al viel de belangstelling door de heersende griep wat tegen toch wisten we er met vereende

krachten nog een interessante avond van te maken. Bovendien werden er enkele lastige klanten op naam gebracht.

Voor het komend jaar zijn er plannen om een proef te nemen met zgn. **werkavonden**, waarbij de aanwezigen gezamenlijk een bepaald thema zullen uitwerken. Gedacht wordt aan o.a. bladmossen, herkenning van loofbomen en determinatieproblemen bij vlinderbloemigen.

Wim Rubers

WERKGROEP NATUURFOTOGRAFIE

Inleiding.

De jongste werkgroep van de N.V.W.C. werd in 1993 opgericht met het doel om tot betere persoonlijke resultaten te komen door uitwisseling van kennis en ervaring. Daarnaast wordt ook aandacht besteed aan het determineren van de gefotografeerde onderwerpen.

Verslag 2001

Het afgelopen jaar hebben we 8 bijeenkomsten van de werkgroep gehad. In de regel worden deze op de eerste maandagavond van de maand gehouden, waarbij naast het bewonderen en bekritisieren van recente opnames aandacht wordt geschonken aan een vast onderwerp.

Gedurende het afgelopen jaar hebben 3 nieuwe leden zich bij onze werkgroep aangemeld. Natuurfotografie is heel veelzijdig van landschapsfotografie tot dichtbij-fotografie (macro) en ieder lid blijkt toch weer een andere gebied van de natuur als favoriet te hebben. Voor de anderen is dat erg leerzaam wat betreft onderwerp, opnametechniek en locatie.

In 2001 hebben we ons verenigingsgebouw 'De Ketelvink' opgefleurd met een permanente expositie van natuurfoto's die in de omgeving van Culemborg zijn gemaakt. We hopen die in het najaar te kunnen gaan vervangen door nieuwe

natuuropnamen. Hopelijk geeft dit ook voor enkele bezoekers of leden aanleiding tot toetreding in de werkgroep natuurfotografie.

Ook voor 2002 hebben we 8 bijeenkomsten in de avonden gepland en gaan we weer een mooi natuurgebiedje bezoeken om dit gezamenlijk maar toch individueel op de gevoelige plaat vast te leggen. Ook het voorjaarkamp want door enkelen gebruikt om eens lekker een paar dagen van de natuur te genieten en te fotograferen. De resultaten waren te zien op de dia-avond 'leden voor leden' in september.

Is na het lezen van dit compacte jaaroverzicht je belangstelling gewekt, neem dan contact met mij op of kom eens een avondje gezellig kijken.

Henk Vennix,
coördinator,
tel.: 073-5212903
e-mail: havix@wxs.nl

INSECTENWERK GROEP

Inleiding

De insectenwerkgroep heeft in 2001 een libellencursus voor beginners gegeven en is weer volop bezig geweest met het bijhouden van de vlinder en libellenstand veelal door monitoring. MKZ heeft daarbij nauwelijks problemen gegeven.

In 2001 werd een nieuwe dagvlindersoort en een nieuwe libellensoort aangetroffen in Culemborg.

Het bijhouden van dagvlinders en libellen

In 2001 is op diverse manieren gewerkt aan het bijhouden van de dagvlinder- en libellenstand. Er is op een enkele plaats gericht geïnventariseerd (zie Oranjetipje in de Regulieren). Losse waarnemingen van dag- en nachtvlinders en libellen werden verzameld en er zijn Monitoringroutes gelopen (zie Monitoren).

Monitoren

Het monitoren van dagvlinders en libellen is het langdurig (meerdere jaren achter elkaar) in de gaten houden van deze dieren. Dat gebeurt door in het vliegseizoen regelmatig alle libellen of vlinders langs een vaste route te tellen. Dit wordt wekelijks (dagvlinders) of om de week (libellen) gedaan en wordt altijd op de zelfde manier uitgevoerd. Doordat overal in Nederland 'monitoringroutes' zo geteld worden, kan nagegaan worden hoe het met de vlinder- en libellenstand in Nederland gaat. Het leuke van het landelijk project is dat we onze Culemborgse gegevens beter kunnen interpreteren.

Dagvlinders

In 2001 zijn de vlindermonitoringroutes ook weer alle vier gelopen. Twee in de Baarsemwaard (nu al vijf jaar), één in de Regulieren en één in de Zump (beide voor het elfde jaar). Door MKZ en het late hoge water is het tellen van de routes in de Baarsemwaard en de Regulieren later gestart. Daardoor is het beeld dat we van het aantal Oranjetipjes in de Regulieren kregen niet betrouwbaar omdat pas na de piek in de vliegtijd weer geteld kon worden. Voor de hele Baarsemwaard betekent het dat Dagpauwoog en Kleine vos, die vooral in het vroege voorjaar veel aanwezig zijn, onderteld zijn.

In de route langs de Zomerdijk in de Baarsemwaard nam ook dit jaar het totaal aantal vlinders toe.

Libellen

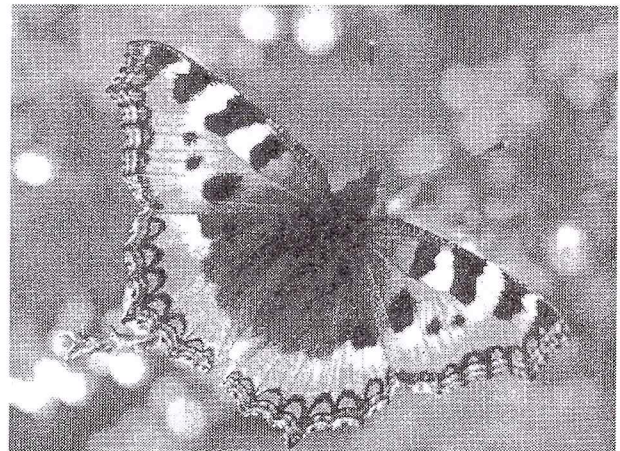
Voor libellen werden in 2001 zes monitoringroutes gelopen. Vier in de Baarsemwaard (waarvan twee dit jaar voor de vierde keer en twee voor de tweede maal), één in de Zump (vierde jaar) en één in de Regulieren (derde jaar). De monitoring van libellen wordt pas laat in het voorjaar gestart omdat deze dieren pas dan verschijnen. De gegevens zijn dan ook niet beïnvloed door MKZ.

De ontwikkelingen in de Baarsemwaard zijn nog steeds spectaculair. Door de natuurontwikkeling stijgt het totaal aantal getelde libellen nog steeds.

Nieuwe vlindersoort voor Culemborg

Op 15 juli is op het uitkijkpunt in de Baarsemwaard een Oranje zandoogje gezien. Het vrouwtje zat er te zonnen. Hopelijk was ze al bevrucht en heeft ze eitjes afgezet zodat we er misschien volgend jaar weer Oranje zandoogjes zullen vinden.

De vlinder komt waarschijnlijk via de spoordijk uit Brabant waar de dichtstbijzijnde populatie zit. Het verschijnen van het Bont Zandoogje vijfje vorig jaar in de Zump, heeft niet tot vestiging van de soort geleid.

Kleine vos op Struikheide. (foto: Kars Veling)

Nieuwe libellensoort voor Culemborg

In de Zump werd 30 mei tijdens het lopen van de dagvlindermonitoringroute een jonge Vroege glazenmaker aangetroffen. Het dier was nog niet op kleur wat kan betekenen dat hij in de buurt uit geslopen is. Hij was uren lang aan het jagen in de luwte van het Elzenbosje.

Van deze libellensoort werd al lange tijd vermoed dat hij in de buurt van Culemborg voor komt maar zekere waarnemingen waren nooit eerder gedaan.

Inventarisatie Oranjetipje in de Regulieren

Op 12 mei nadat de Regulieren weer opengesteld was, is het hele gebied afgespeurd op Oranjetipjes. Er zijn er in totaal 8 gevonden. Het totale aantal vlinders dat dit jaar rondgevlogen heeft komt dan ongeveer op tientallen tot in de honderd vlinders. Bepaald geen erg grote populatie.

Tijdens de inventarisatie zijn ook 6 Glassnijders (in ons werkgebied de enige Rode lijstsoort onder de libellen) gezien. Ze waren allemaal aan het jagen.

Libellencursus

In het voorjaar is een libellencursus gegeven. Negentien personen hebben zich drie avonden en twee excursies bezig gehouden met deze dieren. Zowel levenswijze als herkenning van de soorten zijn behandeld.

Excursies

De insectenwerkgroep heeft in 2001 twee excursies of 'insectenwandelingen' georganiseerd. Dit jaar hield het weer zich beide keren goed genoeg. In de Baarsemwaard is in juli met zo'n twintig mensen naar de effecten van de nieuwe natuur op insecten gekeken. In september is een groep excursiegangers mooie en zeldzame libellen gaan bekijken in de Plateaux.

Excursie van de libellencursus in het Tichelterrein in Buren. (foto Jaap Schots)

Handboek natuurbeheer voor vrijwilligers

In 2001 heeft De Vlinderstichting het Handboek natuurbeheer voor vrijwilligers uitgegeven. Hierin zijn ook de ervaringen van de Insectenwerkgroep met monitoring opgenomen. Een exemplaar is, na een leesronde langs de leden van de Insectenwerkgroep, te vinden in de bibliotheek.

Vlindervakantiefoto/diaopnaambrengavond

De jaarlijkse

Vlindervakantiefoto/diaopnaambrengavond werd ook dit jaar weer door een tiental geïnteresseerden bezocht. Er is weer lekker gepuzzeld en genoten van mooie vlinder- en keverplaatjes.

Overig

In september 2001 bereikte ons via Leo van der Kooij weer (in 2000 ook al een) een waarneming van een Windepijlstaart, een erg grote trekvlinder uit Zuid Europa/ Noord Afrika. Een andere trekvlinder die diverse keren is waargenomen is de Kolibrievlinder. Een vlinder uit Zuid Europa die zich als kolibrie gedraagt.

Plannen voor volgend jaar

In 2002 gaat de Insectenwerkgroep een dagvlinder cursus geven (2 avonden en 2 excursies). Verder gaat de monitoring van libellen en dagvlinders gewoon door. Er worden twee excursies gepland.

In 1997 is in de Baarsemwaard de volledige flora en fauna onderzocht om het effect van natuurontwikkeling te kunnen vergelijken met de oorspronkelijke situatie. In 2002 wordt de situatie na de natuurontwikkeling opnieuw bekeken. Ook de insectenwerkgroep doet daar weer aan mee. Een van de bovengenoemde excursies zal in dat kader dan ook in de Baarsemwaard gehouden worden.

Als iemand mee wil doen, of geïnteresseerd is is hij van harte welkom.

Annette van Berkel,
coördinator,
tel.: 0345 – 531689,
e-mail: ahvanberkel@planet.nl

ZOOGDIERENWERKGROEP

Activiteiten zoogdierenwerkgroep 2001

Omdat op één na alle leden van de zoogdierenwerkgroep minstens van één andere werkgroep lid zijn, blijft er niet veel tijd over voor zoogdieractiviteiten. Toch is er in 2001 nog wel het een en ander gebeurd. Om te beginnen is begin 2001 weer een wintertelling uitgevoerd in fort Everdingen. Ditmaal een bijzonder natte telling, omdat in de kelderverdieping zo'n 30 cm water stond. Aangezien in de kelder doorgaans de meeste vleermuizen overwinteren, leverde dat enkele paren zeer natte voeten op. Dat leverde vervolgens wel wat op, omdat er een record aantal vleermuizen is geteld. Dat ging met name om baardvleermuizen, een soort die in de zomer gek genoeg veel minder wordt waargenomen.

Op 23 maart 2000 heeft Kamiel Spoelstra een lezing gegeven over de fysiologie van vleermuizen in winterslaap en over het fotograferen van vleermuizen. Op 15 september heeft de zoogdierenwerkgroep weer een vleermuizenexcursie naar de Plantage gehouden. Net zoals vorig jaar was de opkomst bijzonder groot en ook dit jaar lieten de vleermuizen zich weer mooi zien.

In juni 2000 heeft de zoogdierenwerkgroep een bijdrage geleverd aan een workshop van het Steunpunt voor Natuur- en Milieu-educatie, voor nachtveldwerk tijdens schoolkamp van basisscholen. In de workshop kregen docenten basisonderwijs methoden aangereikt om op schoolkamp nachtdieren te bestuderen. Het ging dan specifiek om het lokken nachtvinders met een stroopmix, het vangen van muizen met live-

traps en het waarnemen van vleermuizen met een batdetector. Aan welke onderdelen de zoogdierenwerkgroep een bijdrage leverde mag duidelijk zijn... De workshop werd uitstekend bezocht en de bijbehorende leskist is tijdens diverse schoolkampen gebruikt.

Tot slot is nog vermeldenswaardig, hoewel niet in ons werkgebied, dat René Janssen ook afgelopen jaar weer bijzonder actief is geweest op gebied van het kerkzolderonderzoek. Voor de provincie Gelderland heeft hij in augustus en september 200 kerken geïnventariseerd op de aanwezigheid van vleermuizen.

Jandirk Buizer,
coördinator,
Tel.: 0345 – 473339
e-mail: jd.buizer@bigfoot.com

LEZINGEN, EXCURSIES EN KAMPEN

Als we het jaarprogramma van 2001 er bij pakken dan ontdekken we dat er in het afgelopen verslagjaar 8 lezingen en 18 excursies waren geprogrammeerd. Alle aangekondigde lezingen zijn doorgegaan. Om praktische redenen zijn sommige lezingen op andere data gehouden dan oorspronkelijk was aangekondigd. Alle aangekondigde onderwerpen zijn evenwel toch aan de beurt gekomen. De variatie aan onderwerpen was groot genoeg om op elke lezingavond een flink aantal belangstellenden te trekken. Enige keren was ons clubhuis zelfs afgeladen vol. Met name de lezingen die door enkele eigen leden werden gehouden werden druk bezocht. Hieronder volgt een overzicht van data, sprekers en onderwerpen van de lezingen.

datum

(vrijdag)	spreker	onderwerp
26 januari	Stijn Brand	vogels in Israël
23 februari	F. Vlamings, Liempde	Kampina en het leven van de reeën; Kampina is een groot heidegebied tussen Boxtel en Oisterwijk
23 maart	Kamiel Spoelstra, Zwolle	vleermuizen in winterslaap
27 april	Ruud Kampf, Schermerhorn	de Visarend
28 september	Wim Kievit	natuur en landschap in Noorwegen
26 oktober	H.J. Geuze, Kockengen	de vogelwereld van de Pantanal; de Pantanal is een enorm uitgestrekt overstromingsgebied in het zuiden van Brazilië
23 november	Jouke Altenburg	de vele gezichten van het Lötschental

Op maandag 19 februari werd de jaarvergadering gehouden. Na het officiële gedeelte vertoonde Jos Korenromp uit Groenlo het diaklankbeeld "Een beek stroomt waarheen zij wil" over de flora en de fauna van de Winterwijkse bossen. Zie hiervoor verder het verslag van de jaarvergadering 2001.

Wat betreft de excursies kunnen we van een redelijk geslaagd jaar spreken. Er werden 18 excursies geprogrammeerd. Het betrof:

onderwerp	aantal
vogels	7
paddenstoelen	2
insecten	2
planten	6 waarvan 3 avondexcursies
vleermuizen	1

Van de vogelexcursies ging er één niet door, nl. de Korhoenderexcursie naar de Holterberg o.l.v. Saskia Jansen. Dit lag niet aan het gebrek aan belangstelling maar aan het feit dat vanwege de maatregelen i.v.m. de MKZ-epidemie het gebied voor bezoekers was afgesloten. Gebrek aan belangstelling was wel de reden dat de geplande excursie van zaterdag 21 april, later nog verschoven naar zaterdag 12 mei, naar Thyse's Hof in Bloemendaal werd afgelast. Er bleek helemaal niemand zich te hebben opgegeven.

Als we kijken naar de excursiedoelen dan zien we dat er 5 excursies naar verder weg gelegen gebieden werden aangekondigd en maar liefst 11 excursies binnen het eigen werkgebied of in de onmiddellijke omgeving daarvan. Van de "verre"excursies zijn er 3 doorgegaan en van de "nabije" excursies alle 11. Verder bleek het gemiddeld aantal deelnemers aan de laatste categorie hoger te liggen. De conclusie lijkt dus gerechtvaardigd om meer kortere excursies in de eigen omgeving te houden en daar vooral onze energie op te richten.

Van de volgende excursies werd in ons blad "Hak-al" verslag gedaan:

- 1) In Hak-al nr 2 (juni 2001) verscheen een uitgebreid verslag met waarnemingenlijst van de ganzenexcursie naar de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden die op 3 februari werd gehouden. Het verslag is van de hand van Theo Boudewijn.
- 2) In hetzelfde nummer verscheen tevens het verslag van de avondexcursie op 9 juni naar het Zouwegebied. Hier was het de beurt aan Ellen Geleedst om de pen te voeren.
- 3) In Hak-al nr 3 (oktober 2001) deed Winny Verdouw verslag van de excursie naar de Baarsemwaard op 7 juli. Ook een lijst van waargenomen planten, insecten, vogels en zoogdieren hoorde daar bij.
- 4) Verder op in hetzelfde nummer is er een verslag te lezen van de insectenexcursie van 1 september naar het natuurgebied "De Plateaux, Hageven", gelegen ten zuiden van Valkenswaard op de grens met België. In het verslag van de hand van Rob van de Haterd kunnen we vooral lezen over de bijzondere libellen die gezien werden. In de lijst van waargenomen soorten staan in de afzonderlijke rubrieken de vlinders, de libellen, de zweefvliegen(!), de overige insecten, de vogels en zeer summier enkele planten genoteerd.

Rest mij nog wat betreft de excursies te vermelden dat de waarnemingen die tijdens de plantenexcursies zijn gedaan in het verslag van de plantenwerkgroep in dit jaarverslag staan en dat van de waargenomen paddestoelen op zo kort mogelijk termijn een uitgebreid overzicht in de Hak-al zal verschijnen.

Het traditionele Hemelvaartkamp vond dit keer plaats op het kampeerterrein "de Dommelvallei" in Borkel en Schaft, ten zuiden van Valkenswaard. De 47 deelnemers werden getraakteerd op 4 dagen onafgebroken mooi weer, zodat alle uren daglicht en zelfs menig uurtje in de duisternis voor de verschillende excursies werden benut. Een verslag van dit kamp is te vinden op bladzijde 14 t/m 19 van nr 3 van Hak-al. Helaas is er alleen een soortenlijst van planten afgedrukt. Hopelijk komen de vele soorten vogels (o.a. Roerdomp, IJsvogels, Nachtzwaluw) en insecten (o.a. Witsnuitlibel, Glanslibel, Roodoogjuffer) er in een volgend nummer ook in te staan.

Leo van der Kooij,
coördinator,
Tel.: 0345 - 515450

NESTKASTENWERK GROEP

Het jaar 2001 werd een jaar dat gebukt ging onder veel dierenleed. De MKZ was na enkele decennia weer eens uitgebroken. Harde maatregelen uit Den Haag werden van kracht. Gebieden afgesloten en dus onbereikbaar. Ofschoon Culemborg vrij is gebleven van de MKZ-virus zijn er maatregelen getroffen die besmetting in ons gebied moesten voorkomen.

De discussie laaide op of deze maatregelen nu overdreven zijn, immers vroeger was er ook MKZ en toen werd de koe simpelweg apart gezet waarbij de rest van de beesten op de boerderij geïnjecteerd werd. Na een paar weken was het weer over. Deze maatregelen zijn in de hedendaagse economie kennelijk niet meer zo simpel uit te voeren. In ieder geval: eens of oneens, wij hadden ermee te maken.

Op het moment dat agrarische gebieden en later natuurgebieden in Nederland gesloten werden heeft de werkgroep een besluit genomen n.l., de gebieden waarin de nestkasten geplaatst zijn niet te gaan bezoeken. Niet een eenvoudig besluit. De reeks van vele jaren gegevens verzamelen wordt nu doorbroken. Dit staat tegenover het theoretische risico om de verantwoordelijke groep te zijn, die de gebieden in Culemborg besmet heeft met het virus.

Bosuil

De bosuil is door ons een paar keer gehoord in het Rondeel en de bosjes van Staatsbosbeheer (einde Weidsteeg, links). Met name de locatie van Staatsbosbeheer is interessant, omdat daar geen nestkast meer aanwezig is. Daar deze beesten tijdens het broedseizoen gehoord zijn, ligt hier een leuke aanwijzing voor een nieuw (natuurlijk) broedgeval.

Torenavalk

Op het moment dat de gebieden weer toegankelijk werden voor het publiek waren de torenvalken ver in het broedseizoen gevorderd. Een nestkast is wel ingezet maar zoals verwacht waren wij te laat om nog enige gegevens te mogen noteren. Wel op de O.V.B. een broedgeval waargenomen van een torenvalk broedend onder het dak van de open schuur. Het ging hier om een nest met één jong.

Nestkasten

Tijdens dit laatste bezoek is er geconstateerd dat er 65% van de nestkasten t.o.v. gehele nestkasten bestand zijn uitgevallen.

Besloten is om het nestkasten bestand weer aan te vullen tot 100%. De reden is dat het aanbieden van nestkasten voor met name een torenvalk zeer gewenst is. Uit publicaties blijkt dat daar waar geen torenvalkkasten aangeboden worden er ook domweg geen torenvalken tot broeden komen.

Voor de bosuil ligt dit anders. Aanvankelijk is het besluit aanvaard om voor dit dier het nestkasten bestand aan te vullen.

Toch zijn er aanwijzingen om plaatsen van bosuilenkasten "even" in een ander daglicht te plaatsen.

Het gaat hier om de relatie bosuil vs ransuil. Een vraag die onderzocht moet gaan worden is: door het plaatsen van nestkasten voor bosuilen in een gebied waar ransuilen (kunnen) voorkomen, wordt het vestigen van een territorium voor de ransuil onder druk gezet, beperkt of zelfs uitgesloten.

De vraag wordt voorgelegd aan de vogelwerkgroep om hun expertise aan te wenden om samen met de nestkastenwerkgroep een verantwoord antwoord te definiëren.

2002

Er is dus veel te doen in het volgend jaar. Indien er leden zijn die zich in wil zetten voor het behoud van een (vogel) soort en tevens graag in het voorjaar tot de zomer in de natuur actief wil zijn en/of enkele zaterdag bezig willen zijn met het onderhoud van de nestkasten buiten het broedseizoen worden zij gevraagd contact op te nemen met de coördinator van deze werkgroep. Voor u betekent het er even op uit in de directe omgeving van Culemborg. Even onthaasten van de dagelijkse beslommingen en veel meekrijgen van de natuur.

Voor de N.V.W.C. betekent dit een paar handen
erbij die mee helpen de beesten in onze
Culemborgse omgeving een optimale kans te
gunnen.

Ruud Post,
coördinator,
tel.: 0345 – 530135
e-mail: la.poste@12move.nl

WERKGROEP WINTERVOEDERING VOGELS

Er wordt aan het eind van het vorig jaar voortdurend over gesproken: het zachte winterweer. November 2000 was zeer zacht, gemiddeld 2 graden warmer dan normaal, wat zich in december heeft voortgezet. De eerste tien dagen van december waren, volgens de deskundige, zelfs de warmste in 100 jaar. In de tweede helft van die maand begon het te winteren, wat op tweede kerstdag hier en daar in een witte kerst resulteerde.

Wintervoeding

Ook dit jaar is de werkgroep niet in actie gekomen. Maar wel heeft zij dit jaar haar draaiboek in de definitieve vorm kunnen verspreiden.

Vogelopvang

Sinds april 2000 wordt er met de dierenambulance Vianen (DAV) en de gemeente Culemborg, Sector Ruimte; afdeling Onderhoud ééndrachtig samengewerkt inzake het opvangen van dieren in Culemborg. De huisdieren door de Dierenambulance, de vogels en andere beesten worden door de gemeente en N.V.W.C. opgevangen.

Overzicht opgevangen vogels in 2001 door N.V.W.C. in samenwerking met DAV (dierenambulance vianen) en de gemeente Culemborg, Sector Ruimte; afdeling Onderhoud

datum	Soort	Vindplaats	resultaat	melding via
29-mrt	Wilde eend	Zaanweg	Na één dag dood	DAV
4-apr	Merel	Lange Dreef	Succesvol terug gezet via dierenasiel	bekend
4-mei	Spreeuw	Willem de Zwijgerweg	Na één dag dood	DAV
20-mei	Postduif	Fazantstraat	Door de eigenaar opgehaald	DAV
17-jun	Turkse Tortel	Beethovenlaan	Dierenasiel	DAV
2-jul	Merel pul	Sweelinckstraat	Euthanasie	DAV
18-jul	Stadsduif	Bachlaan	Dierenasiel	DAV
18-jul	Postduif	v. Limburg Stirumstraat	Door de eigenaar opgehaald	bekend
<i>12-sep</i>	<i>Steenuil</i>	<i>Dalkruid</i>	<i>Dierenasiel gebracht</i>	<i>bekend</i>
18-sep	Stadsduif	Markt	Na één dag dood	DAV
20-sep	Stadseend	Westersingel	Na één dag dood	bekend
27-sep	Turkse Tortel	Pr. Hendrikstraat	Euthanasie	DAV
<i>2-okt</i>	<i>Buizerd</i>	<i>N320 Maurik</i>	<i>Dierenasiel gebracht</i>	<i>Bekend</i>
5-okt	Stadsduif	Elisabethdreef	Dierenasiel	DAV
<i>18-okt</i>	<i>IJsvogel</i>	<i>Onbekend</i>	<i>Dierenasiel gebracht</i>	<i>Bekend</i>
14-nov	Egel	Parklaan	Dierenasiel gebracht	DAV
<i>25-11</i>	<i>Putter</i>	<i>Culemborgseweg</i>	<i>Dierenasiel gebracht</i>	<i>bekend</i>
27-nov	Kokmeeuw	Station	Na één dag dood	bekend
22-dec	Egel	Hoefblad	Teruggezet na één dag	DAV

(in cursief; de beesten die zijn opgevangen via Kinderboerderij de Heuvel)

Met de komst van de DAV is het aantal opgevangen beesten verdubbeld ten opzichte van het overgangsjaar 2000, waarbij de de Klimpaal opgehouden heeft te bestaan. Hieruit blijkt dat de communicatie tussen de partijen goed te noemen is. Prettig is ook de bijkomstigheid dat de beesten nu efficiënter naar het asiel kunnen worden gebracht.

De DAV verspreid één huis aan huiskrant in een oplage van 50.000 exemplaren. Hierin heeft de werkgroep een redactionele pagina mogen plaatsen die ook in de HAK-AL (december) te lezen is.

Het jaar 2000 is voor de werkgroep een relatief rustig jaar geweest en feitelijk is het zo dat zolang een winter niet echt door wil zetten tot een strenge winter, de werkgroep

voornamelijk de bewoners van Culemborg georganiseerde hulp zal aanbieden in de vorm van vogelopvang. Wij weten dat het wordt gewaardeerd.

Ook dit jaar wil ik, mede namens de leden van de werkgroep, Tiny, Vincent en Anouk Post hartelijk bedanken voor het opvangen en verzorgen van de beesten tijdens mijn afwezigheid door andere maatschappelijke verplichtingen.

Ruud Post,
coördinator,
tel.: 0345 – 530135
e-mail: la.poste@12move.nl

